

Ⓟ

**Mentális modell,
metaforák és analógiák**

Ⓟ

A desktop metafora

Xerox
Palo Alto Research Center

Ⓟ

1973/79.

•Xerox Alto

A piacon megjelenő első számítógép

- bittérképes képernyővel
- egérrel
- grafikus operációs rendszerrel (desktop metafora...)
- WYSIWYG szövegszerkesztővel

•(Apple Lisa)
•Apple Macintosh (1984.)

Xerox Star GUI

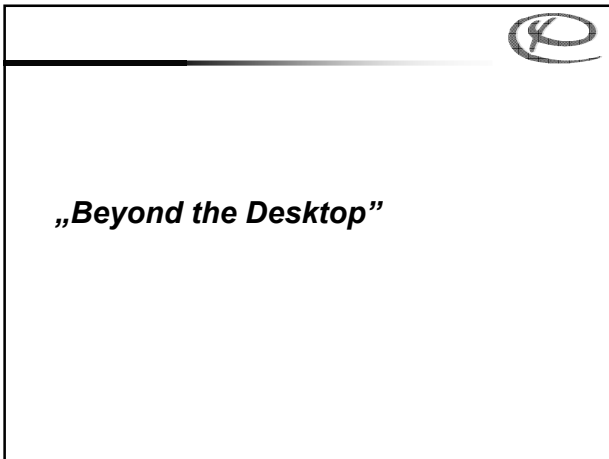
Ⓟ

Apple Lisa

Ⓟ

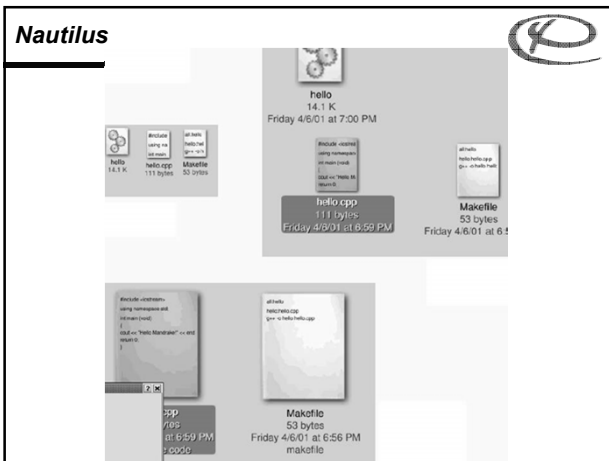
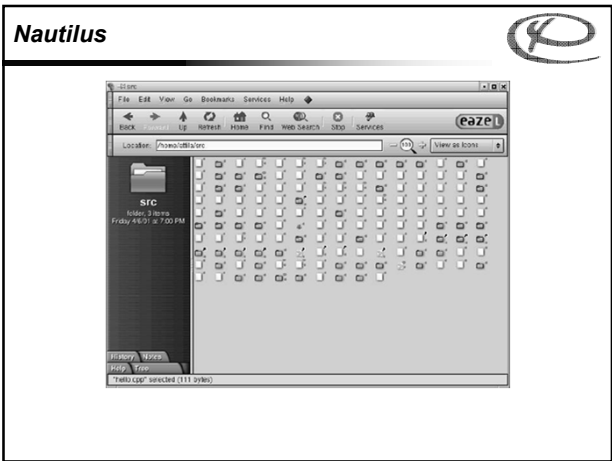
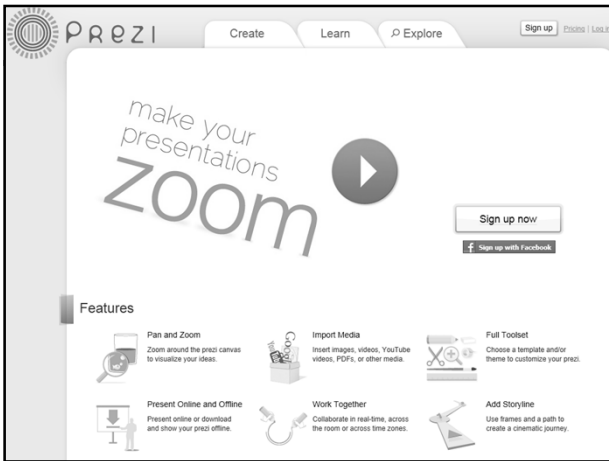
Microsoft Windows 1.01

Ⓟ

Zooming User Interface (ZUI)

- Jellemzők:
  - végtelen felület
  - egy nézet (view), több kamera definiálható
  - pan, zoom
  - az objektumok különböző nagyításban különböző részletességgel látszódhatnak
  - lencsék
- Példák:
  - JAZZ (University of Maryland HCI Lab; Java)
  - Nautilus (Eazel, Inc.; Linux-os fájlkezelő)
  - Prezi

Tervezést segítő módszerek

- Tervezési **irányelvek** (design guidelines), jogszabályok, szabványok
- Információnyerés a potenciális felhasználóktól
  - interjú, kérdőív,
  - fókuszcsoport,
  - conjoint analízis,
  - egyetértési mutató, Q-sorting
- Design Space analízis
- Paper prototyping
- Tervezési kérdések eldöntése kísérletekkel
- GOMS modell

Az interakció megtervezésének általános ergonómiai elvei (Design Guidelines)

Az interakció megtervezésének általános ergonómiai elvei 2.

Shneiderman (1992) nyomán

- (1) Törekedjünk konzisztenciára
- (2) Tegyük lehetővé a felhasználók számára egyes lépések lerövidítését vagy átugrását ("shortcut")
- (3) Biztosítsunk informatív visszajelzést.
- (4) A párbeszédnek legyen világos kezdete, tartalma (közepe) és befejezése.
- (5) Biztosítsunk egyszerű hibakezelést.
- (6) Engedélyezzük az akciók visszafordítását ("undo").
- (7) Tegyük lehetővé, hogy a felhasználó uralja a párbeszédet.
- (8) Csökkentsük a rövid idejű memória terhelését.

Szoftvertermékek használhatóságának vizsgálati módszerei

Szoftvertermékek vizsgálati módszerei

- A használhatóság (usability) fogalma
- Analitikus értékelési módszerek
- Empirikus értékelési módszerek (következő alkalom)

A használhatóság (usability)

Használhatósági tényezők (usability factors)

A legfontosabb használhatósági tényezők:

- a tevékenység gyorsasága
- a tevékenység közben elkövetett hibák száma
- a felhasználó ráfordításai a rendszer tanulása során
- a felhasználó által elsajátított készségek tartóssága
- a felhasználó általános megelégedettsége a rendszerrel.

Szoftvertermékek használhatóságának vizsgálata

Az **empirikus módszerek** (*usability testing, usability engineering*) alkalmazása során a vizsgálandó szoftver terméket - vagy annak működő prototípusát - a felhasználók kezébe adjuk és az interakciót megfelelő eszközökkel empirikusan tanulmányozzuk.

(A puding próbája ...)

Az **analitikus módszerek** (*usability inspection*) valamilyen módon szimuláljuk a felhasználó várható tevékenységét.

Analitikus értékelési módszerek

Analitikus értékelési módszerek

- Guideline review, checklists
- GOMS modellen alapuló módszerek
- Kognitív bejárás technikák
- Heurisztikus eljárások

Kognitív bejárás (Cognitive Walkthrough)

Kognitív bejárás

Olyan termék elemzésére használható a legjobban, amelyek használatát a felhasználók az *explorációs (felfedező) tanulás* útján sajátítanak el.

Az elemzés az elképzelt felhasználó lépéseinek szimulációját jelenti kérdések feltevésével.

A használat során feltárt problémákra a tervezés következő iterációs lépésében kell megoldást találni.

A vizsgálatot szakértők vagy a valós felhasználók végezhetik.

Kognitív bejárás 1.

LEWIS, C. és POLSON, P. (1993) nyomán

A „*kognitív bejárás*” (*Cognitive Walkthrough*) a szoftverek egyik funkcionális tesztelési módszerének, a „*kód-bejárásnak*” (*Code Walkthrough*) az adaptálása a UI vizsgálatára

A *kód-bejárás* ⇒ programozók értékelik egymás programjait (verbálisan végigkövetik egy kiválasztott programrészlet futását)

A *kognitív bejárás* ⇒ elemzők értékelnek egy rendszert (verbálisan végigkövetik azt az utat, amin a felhasználóknak végig kell menniük egy kiválasztott feladat elvégzése érdekében)

Ahogy a *kód-bejárás* programhibákat (*bug*) talál, úgy a *kognitív bejárás* olyan pontokat azonosít, ahol a felhasználók valószínűleg nem találják meg a helyes tennivalókat

Ahogy a *kód-bejárás* nem igényel gépet, úgy a *kognitív bejárás* sem igényel valódi felhasználókat és ezért egészen korai verziók vizsgálatára is használható.

Kognitív bejárás 2.

Olyan UI elemzésre használható a legjobban, amelyeket a felhasználók az *explorációs tanulás* útján sajátítanak el.

Az alkalmazás alapját a felhasználó viselkedésének a következő egyszerű modellje képezi:

(0) A felhasználó egy nagyvonalú elképzelést alakít ki arról, hogy mi a célja, mit is akar elérni (definiálja maga számára a feladatot).

(1) A felhasználó a felhasználói felületen keresztül felfedezi a rendszert: igyekszik olyan akciókat találni, amelyek hozzájárulhatnak célja eléréséhez.

(2) A felhasználó kiválasztja és végrehajtja azt az akciót, amelyről leírása vagy megjelenése alapján úgy érzi, hogy leginkább illik ahhoz, amit el akar érni.

(3) A felhasználó értelmezi a rendszer választát és megítéli, hogy közelebb jutott-e célja eléréséhez.

Kognitív bejárás 3.

Az elemzés az (1), (2) és (3) lépések szimulációját jelenti a következő kérdések feltevésével:

1. Eléggyé nyilvánvaló-e a felhasználó számára, hogy mi a helyes akció?
2. Összekapcsolja-e a felhasználó a helyes akció leírását azzal, amit el akar érni?
3. Tudja-e értelmezni a felhasználó a rendszernek a kiválasztott akcióra adott választát, azaz el tudja-e dönteni, hogy jó vagy rossz akciót hajtott végre?

Az eredmények a fenti három kérdéshez kapcsolódó területeken problémák felfedezése: ahol a kérdésre „nem” a válasz, ott valamilyen probléma van. A problémákra a tervezés következő iterációs lépésében kell megoldást találni.

Heurisztikus elemzések (Heuristic Evaluation)

Heurisztikus elemzés

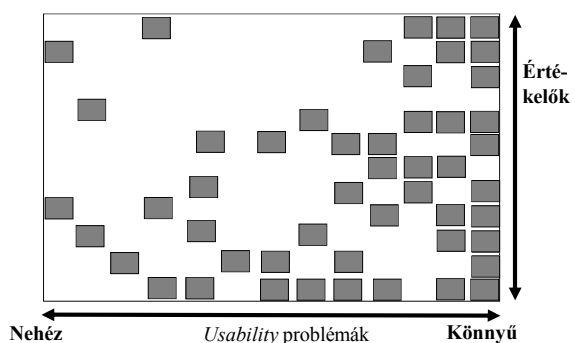

- A legtöbb módszer hátránya, hogy csak bizonyos fajta tervezési problémákra alkalmazhatók.
Kevésbé kötött módszerre is szükség van.
- 4-6 szakértő végzi
- saját tapasztalataik és „design heurisztikák” alapján.
- Az elemzést a csoport tagjai egymástól függetlenül kezdik.
Az elemzőket egy-egy asszisztens figyeli, s minden észrevételét rögzíti.
- Ezek után az összesített hibalistát együttes ülésen megnézik: közösen mérlegelik a megtalált problémák súlyosságát.
- A módszer nagy előnye, hogy olcsó és igen hatékony, hátránya viszont, hogy inkább a hiányosságokra koncentrálnak, mint a megoldásokra és csak igen kevés megismételhető.

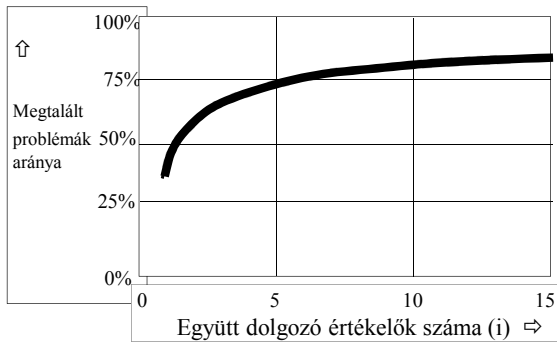
Heurisztikus elemzés

Illusztráció:

Heurisztikus elemzés.

Heurisztikus elemzés

